

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Kuuntelen – siis luen

14.3.2022

Minna Harmanen, opetusneuvos, Opetushallitus
Perusopetus ja varhaiskasvatus

UUDET
LUKUTAIDOT

Lukeminen ja lukutavat muutoksessa

ÄÄNIKIRJAT tuntuvat vastaavan parhaiten lukijoiden uusiin haluihin ja tarpeisiin. Siinä missä pirstaloituvassa mediaympäristössä lukemiselle tuntuu löytyvän vähemmän aikaa, kotitöitä tehdessä, lenkkeillessä tai auton ratissa kuluvasta ajasta on auennut railo kirjallisuudelle.

Äänikirjan vahva valtti on siinä, että kirjan kuunteluun ei tarvita silmiä eikä käsiä. Tämä näkyy myös palveluiden asiakasrakenteessa: käyttäjät ovat keskimäärin nuorempia kuin fyysisten kirjojen ostajat. Ruuhkavuodet korostuvat.

Karo Hämäläinen, Parnasso-lehdessä 3/2019

Kirja-alaa ravistelee ennennäkemätön murros: äänikirjojen suosio räjähti, mutta kirjailijat jäivät nuolemaan näppejään (YLE 10.9.2020)

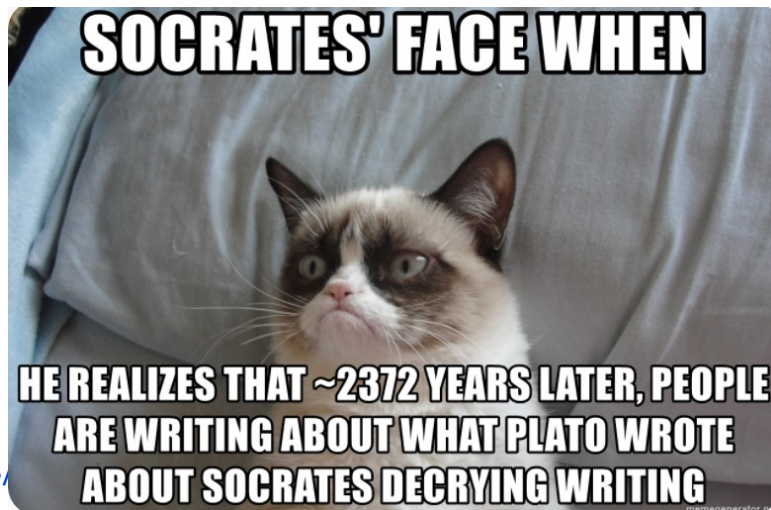
– Ihmiset haluavat ahmia tarinan välillä äänenä, välillä e-kirjana ja välillä painettuna kirjana, Tammen toimitusjohtaja Timo Julkunen sanoo (31.10.2021, MTV:n uutiset)

Suomalaiset kuuntelivat äänikirjoja yhdessä tilauspalvelussa vuonna 2021 yli 60 miljoonaa tuntia – ja kuunneltiin ja luettiin 45 prosenttia enemmän kirjoja kuin edellisenä vuonna. (Helsingin uutiset)

Ilmaisun monet muodot

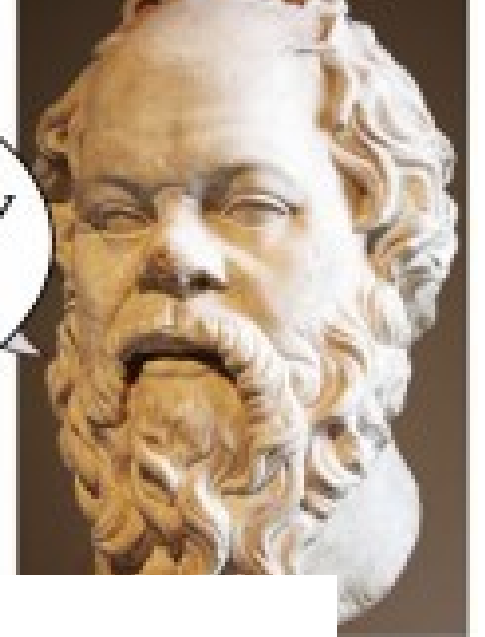
Platonin *Faidros*-dialogin mukaan Sokrates kritisoi kirjoitettua esitystä siitä, että se on "mykkä kuin maalaus"; ts. kirjoitus ei voi kysyttäessä antaa lisätietoja.

Lähde: Tieteen termipankki
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:fonosentrismi>

14/03/

"Writing destroys memory and weakens the mind... it is an inhuman thing."

9.3.2022 10.50

Äikät: Paula Koskimäki

Bye, bye Gutenberg

Takaisin suulliseen kulttuuriin?

Kotimaisten kielten keskuksen
Äikät-palsta 9.3.2022

Äänikirjat muuttavat kirjallisuutta ja kirjallisuuskritiikkiä

Helsingin Sanomat 12.3.2022, Arla Kanerva

Kulttuuri | Kirja-arvostelu

Emmi-Liia Sjöholmin uutuus on hiottu esimerkki äänikirjojen tulevaisuudesta: Kuulijasta tuntuu, kuin kuulisi yksityisen keskustelun puoliksi salaa

Samuli Niittymäki ja Pihla Viitala tulkitsevat Virtahevot-romaanin aidon keskustelun tavoin. Arpan Karuselli-kappale päättää äänikirjan kuin tuutulaulu.

VIRTAHEVOT toimii äänikirjana paremmin kuin luettuna romaanina. Paperilla teksti asettuu käsikirjoituksen muotoon, vivahteet ja tekstin rytmi tippuvat vuorosanoista pois, vaikka Sjöholm sujuvasti kirjoittaaakin.

*- - Virtahevot on yksi esimerkki äänikirjallisuuden tulevaisuudesta, mutta ei ainoa: aivan yhtä hyvin äänikirjana toimii esimerkiksi **Pirkko Saision** 24,5 tunnin mittainen *Passio*, jonka kirjailija on itse lukenut nauhalle, tai **Rosa Liksomin** *Väylä*, jossa murteella on iso rooli.*

Mutta mikä sitten erottaa äänikirjan kuunnelmasta – ja onko sillä merkitystä? Sitä en enää tiedä.

Onko äänikirjan kuunteleminen lukemista? Onko kirjan katseleminen lukemista?

- Tai: voiko sanelemalla tai puhumalla kirjoittaa? Onko saneleminen kirjoittamista? (esim. Lucinda Riley: sanelu, kynä ja paperi)
- Lukeminen – tekstin vastaan ottaminen, ymmärtäminen ja tulkitseminen - on syvällisempi toiminto kuin “kuunteleminen” tai “katseleminen”. Myös kuuntelemalla voi lukea.
- Joskus äänikirjaa pidetään painetun kirjan lukemista helpompana vaihtoehtona, mutta sen kuuntelu voi olla keskittymisen ja vireystilan ylläpitämisen sekä kielellisen muistin kannalta jopa vaativampaa kuin painetun tekstin lukeminen.

Miksi äänikirjoja?

Monilukutaito ja kielitietoinen opetus

- Monilukutaito kattaa laajasti erilaisten, usein monimuotoisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Tekstit voivat olla esimerkiksi puhuttuja tai kirjoitettuja sekä sisältää kuvia tai ääniä.
- Äänikirja tukee erityisesti keskittyneen kuuntelemisen taitoa ja antaa mahdollisuuden lukea eri tilanteissa ja ympäristöissä.
- Kun äänikirjoja käytetään opetuksessa, on syytä ottaa huomioon niiden erityispiirteet ja **opettaa myös äänikirjojen lukutaitoa**.
- Äänikirjan kuuntelu rauhoittaa mieltä ja parantaa muistia – ja rikastaa mielikuvitusta.

Miksi äänikirjoja?

Oppimisympäristöjen ja työtapojen laajentaminen

- Oppilaan aloitteet ja valinnanmahdollisuudet
- Oppilaalle soveltuvat työtavat ja yksilölliset tavoitteet
- Oppilaan omien taitojen, tietojen ja työskentelytapojen arvioinnin mahdollistuminen
- Edistyneen lukijan tai tukea tarvitsevan oppilaan yksilöllinen eteneminen
- Yhdenvertaisuuden lisääminen
- Luonteva prosessimainen oppiminen
- Monialaiset oppimiskokonaisuudet ja oppiaineiden yhteistyö
- Lukemisen kiinnostuksen herääminen

Miksi äänikirjoja?

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus

- madaltaa kynnystä tarttua tarinaan ja kasvattaa sanavarantoa
- antaa mahdollisuuden uppoutua pitkään tarinaan
- mahdollistaa tarttumisen vaikeampaan tekstiin kuin yleensä
- tukee lukunopeuden ja lukusujuvuuden kehittymistä etenkin, jos mahdollisuus seurata samaan aikaan kirjoitettua tekstiä
- tukea monikielisen oppilaan puheen tunnistamisen taitoa ja koulun opetuskielen kielitaitoa sekä oman äidinkielen kielitaitoa

Lukemiseen
harjaantumattomuus
ja lukumotivaation
puute,
lukivaikeus, näkökyvyn
heikkous

Miksi äänikirjoja? Äidinkieli ja kirjallisuus – ja muut oppiaineet

- yhteisen lukukokemuksen jakaminen
- keskustelut, draamaharjoitukset, omien tekstien tuottaminen, yhdessä tekeminen
- oppiaineen sisältöalueiden luonteva integrointi ja eri oppiaineiden yhdistäminen (monialaiset oppimiskokonaisuudet)
- lukuharrastuksen löytäminen
- sanataiteeseen tutustuminen
- perheiden yhteiset kuuntelukokemukset

Yhteiset
lukukokemukset ja
niiden jakaminen
koulussa ja kotona

MONILUKUTAIDOA OPPIMASSA

Mistä monilukutaidossa on kysymys, ja mitä sillä tarkoitetaan? Miten monilukutaitoa opitaan? Monilukutaito-käsite tuli osaksi yleissivistävää koulutusta perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 myötä.

Tämän teoksen tavoitteena on innostaa lukijaa monilukutaidon oppimiseen ja sen pedagogiikan kehittämiseen.

Monilukutaitoa oppimassa on opettajan ja kasvattajan opas, joka avaa monilukutaito-käsitteen taustaa ja merkitystä yleissivistävässä koulutuksessa.

Julkaisun toisena keskeisenä teemana on monilukutaidon kehittäminen eri oppiaineiden pedagogiikan ja opetuksen eheyttämisen näkökulmasta. Asiantuntija-artikkeleissa esitellään runsaasti menetelmiä, lähestymistapoja ja käytännön esimerkkejä monilukutaidon pedagogiikan kehittämiseen.

<https://verkkokauppa.oph.fi>

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Kiitos!

Minna Harmanen, minna.harmanen@oph.fi
www.oph.fi; www.opintopolku.fi

